

ПРАВОСЛАВЕН БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ "СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" - СКОПЈЕ
ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК " КРСТЕ МИСИРКОВ" - СКОПЈЕ

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНИОТ
ПРЕВОД НА БИБЛИЈАТА
(Јавна трибина)

СКОПЈЕ, 2008

Покровител
Н.Е. Никола Груевски
Претседател на Владата на
Република Македонија

Претседател на Координативниот одбор: **Перо Ситојановски**
Претседател на Програмско-организацискиот одбор: **Лилјана Појовска**
Програмски координатор: **д-р Илија Велев**
Координатор на јавната трибина: **д-р Ацо Гиревски, ирпоиоереј**

Програмско-организацискиот одбор на манифестацијата
2008 - Година на македонскиот јазик
во соработка со
Православниот богословски факултет „Св. Климент Охридски“ - Скопје
и
Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје

има чест да Ве покани на

Јавната трибина

**МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ВО СОВРЕМЕНИОТ ПРЕВОД НА БИБЛИЈАТА**

Теми:

*проф. д-р Ѓорѓи Пој-Аџанасов, Белешки кон јазикот на македонскиот
превод на Библијата (Гавриловиот превод и ревидираниот верзија)*

проф. д-р Ацо Гиревски, Употреба на македонскиот јазик во Црква

д-р Лилјана Макаријоска, Македонскиот јазик во изданијата на МПЦ

9 декември 2008 година (вторник) во 11 часот

Јавната трибина ќе се одржи во салата „Архиепископ Доситеј“
на **Православниот богословски факултет „Св. Климент Охридски“**- Скопје
Загребска 29

(до манастирот „Св. Јован“

Капиштец)

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНИОТ
ПРЕВОД НА БИБЛИЈАТА
(Јавна трибина)

Ваше Блаженство, Ваши Високипреосвештенства, г-ин министре, почитуван претседателе на Македонската академија на науките и уметностите, драги академици, многупочитуван ректоре на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" во Скопје, почитуван директоре на Комисијата за односи со верските заедници, драга г-ѓо претседател на Програмско-организациониот одбор, професори и научни дејци, високопречесни протоереи, чесни оци, драги студенти, браќа и сестри,

Годинава, некаде кон средината на февруари, во МАНУ беше објавена големата културна акција - **2008 да се прогласи за година на македонскиот јазик**. Покровител на манифестацијата е Н.Е Никола Груевски, Претседател на Владата на Република Македонија. Ова се случува во годината кога и УНЕСКУ ја прогласи 2008 за година на јазиците. Некако, и двата настани, се совпаднаа со големиот јубилеј на Македонската православна црква - 50 години од својата самостојност, па

како резултат на заедничко демократско живеење во Република Македонија се вклучуваме кон оваа исклучително благородна идеја.

Во името на Православниот богословски факултет "Свети Климент Охридски" од Скопје и Институтот за македонски јазик "Крсте Мисирков", од Скопје, Ние, излагачите се усогласивме основната тема на денешнава трибина да биде од јазичен и црковен аспект. Односно, да бидат презентирани предавања врзани за македонскиот јазик во преводот на Библијата (Гавриловиот превод и ревидираната верзија); македонскиот јазик во изданијата на Македонската православна црква и воопшто употребата на македонскиот јазик во Црквата.

Додека, пак, за да добие на значење оваа манифестација, во договор со Програмско-организациониот одбор датумот го доближивме до Светиклиментовите чествувања, веќе наш заеднички државен празник.

Се надевам дека произнесените реферати ќе фрлат нова светлина врз културното и научното живеење во Република Македонија, но и дека ќе предизвикат прашања и добронамерни полемики. Меѓутоа, пре да му дадам збор на проф. д-р Ѓорѓи Поп Атанасов, допуштете да извршам еден многу значаен чин: примопредавање на оригиналната скулптура во гипс на архиепископот Доситеј, возобновителот на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква.

За тој чин има повеќе поводи, но јас ќе спомнам само два од нив: едниот е што салата на Богословскиот факултет го носи неговото име, а вториот е што денес на блаженоупокоениот архиепископ Доситеј му беше празникот домашен - преподобен Алимпиј Столпник, датум кој што се совпадна со денешнава наша научна трибина.

Православниот богословски факултет ова прекрасно дело го добива како *сѝомен на вечносѝа* од академик г. Томе Серафимовски. Тој е неспорно најголемиот македонски скулптор на векот кој што измина, и дај Боже во новиот милениум што започна, некој од неговите ученици и да го надмине.

Го поканувам многупочитуваниот академик г. Томе Серафимовски да го откриеме образот на архиепископот Доситеј и да му заблагодариме!

*

Г.Г. Стефан Архиепископ Охридски и Македонски

Минатата година во чест на јубилејот што го празнувавме, пред соборниот храм „Свети Климент“ беше поставен само во бронза споменикот на возобновителот на Охридската архиепископија блаженоупокоениот архиепископ Доситеј. И еве, ќе речам, на истиот празник, на празникот на свети Климент, овде во салата што го носи името на возобновителот Доситеј се постави истото дело само во гипс.

Сакам и овде да му заблагодарам на академикот Серафимовски за трудот што го вложува максимално да го доближи до оригиналот ликот на оној што го работи, посебно овде, ликот на архиепископот Доситеј. Да му посакаме уште многу дела и уште многу години работа на академикот Серафимовски.

**Воведно излагање на г-ѓа Лилјана Поповска
Претседател на Програмско-организацискиот одбор**

Почитувано високосвештенство, почитувани академици, почитувани присутни, кога се зборува за годината на македонскиот јазик, еве дојде ред да зборуваме и за македонскиот превод на Библијата. Тоа беше незаобиколна работа, која што моравме да ја имаме во програмата затоа што преводот на Библијата на македонски јазик е една важна цивилизациска придобивка за секој народ кој што Библијата ја смета за своја света книга. Затоа денешниот ден ќе го посветиме токму на тоа. Кога се зборува за значењето на еден јазик, секогаш се мисли за значењето што го имал низ вековите и го има сега во цивилизациска смисла низ повеќе народи, низ повеќе земји во светот. Македонскиот јазик ја имал таа света мисија уште од дамнина да го започне својот поход на описменување на словенскиот свет и токму за таа негова мисија верувам дека денеска ќе проговориме и токму затоа ние денеска можеме со гордост да кажеме дека македонскиот јазик има длабоки корени и дека дијалектот од солунскиот крај е првиот на кој што била преведена Библијата на кој словенскиот свет понатаму го започнува својот поход на ширење на писменоста меѓу останатото словенство.

Меѓутоа за овие работи се разбира тука има стручни луѓе кои животот го посветиле на тоа и ќе ми биде и мене лично задоволство да слушнам повеќе за тоа и сите заедно повеќе да научиме за тоа.

Ви благодарам!

Кога се зборува за 2008 како година на македонскиот јазик, дојдено е ред да се зборува за македонскиот превод на Библијата. И кога се зборува за значењето на македонскиот јазик, се мисли за неговото значење низ вековите. Македонскиот јазик има длабоки корења и дијалектот од солунскиот крај е првиот словенски јазик на кој е преведена Библијата.

*

ТРУДОВИ

Поп-Атанасов;

ТРУДОТ

РЕЗИМЕТО НА МАКЕДОНСКИ (ВО РАКОПИС)

Gjorgji Pop-Atanasov

Notes on the language of the Macedonian translation of the Bible (Gavril's translation and the revised version)

(Resume)

The language of the Bible by itself presents a specific phenomenon, especially if we take cognizance of the fact that the books which the Bible is composed of, have been composed in different time intervals, and have been written by more than one author in three different languages, in different social and political conditions and so on. Translating such a work in modern language is a difficult and very responsible task, which is why the archbishop Gavril had worked on the Macedonian translation of the Bible for almost five decades. When in 1942 he began with the translation of the Gospel Book and the texts of the apostles, there was not an official codification of the Macedonian contemporary language, and even after its codification which took place after the end of the Second World War, Macedonian as a language was not yet official. Apart from this, there was the need of an authentic Macedonian biblical and theological terminology to be composed.

The language of the Macedonian translation of the Bible was surely explicitly or implicitly influenced by the original languages that the biblical texts were written in (Hebrew, Aramaic and Greek), as well as by the ancient and latest translations of the Bible which were useful for the translators of the Macedonian Bible. In this direction, there was a great influence of the Macedonian biblical tradition, which is based on the old Slavic translation of Bible, done by the holy brothers Cyril and Methodius, in a south Macedonian dialect, enriched with new theological vocabulary. Due to the fact that the translation of the Bible is an extraordinary difficult task, no matter whether it is an older translation or a modern translation, it always undergoes certain additional corrections aiming at a translation that best mirrors the original biblical text. In accordance to this practice, a revision of the Gavril's translation has been made. The revised version of the Macedonian Bible was published in 2006. This version includes corrections of textual and lingual nature: an introduction at the

beginning of every biblical book is added, the personal nouns and toponyms have been standardized with the Hebrew original, the unnecessary vocabulary of foreign origin has been replaced by the authentic Macedonian vocabulary, some inconvenient phonetic features of the Macedonian language have been standardized with the Macedonian dialect tradition and writing, etc.

Key words: Macedonian translation, lingual features, Gavril's translation, revised version.

Отценка за трудот на проф. д-р. Поп-Атанасов:

Му благодарам на проф. Горѓи Поп Атанасов за неговото стручно и научно излагање за јазичните особености на Гавриловиот превод на Библијата на современ македонски јазик. Од неговото излагање можевте да чуete и за некои лексички и стилски особености на ревидираната верзија.

Проф. д-р Поп-Атанасов бил учесник во редакторската комисија за ревидираната верзија. Освен тоа што додега го кажа, уважениот професор е погодна личност и за други прашања во врска со употребата на македонскиот јазик во преводот на Библијата.

Макаријоска:

Д-р Лилјана Макаријоска, научен советник

Институт за македонски јазик ИКрсте Мисирковв

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНИОТ БИБЛИСКИ ПРЕВОД И ВО ИЗДАНИЈАТА НА МПЦ

Преводот на Библијата во секоја национална култура е важна и макотрпна работа која отвора и теолошки и јазични проблеми, а го претставува и односот на народот кон религијата, кон сопствениот јазик и традиционалната култура како најголеми духовни вредности.

Целта на библискиот превод е непосредно со развојот на јазикот, да се осовремени преводот за полесно разбирање на содржината, па така и вклучувањето на македонскиот превод на Библијата во богослужбата се должи на заложбата за примена на македонскиот јазик во богослужбите и во црковната администрација¹.

---

¹ Jazikot na bogoslu`bata se razgleduva i od aspekt na golemite stilsko-izrazni mo`nosti na crkovnoslovenskiot jazik kako na {e duhovno kulturno nasledstvo, no i od aspekt na potreбата za pogolema razbirlivost na bogoslu`bata. Statusot na crkovnoslovenskiot jazik na istoriski plan zavisel od op {testveno-politi~kite i kulturnite okolnosti, javnoto mislewe za slovenskoto edinstvo, jakneweto na duhovniot `ivot. No, sekako upotrebata na sovremeniот makedonski jazik se prifa}a kako najgolema duhovna pridobivka vo duhot na uka`uvaweto na Mitropolitot prespansko-pelagoniski i administrator avstalski i novozelandski g. Petar „na{ata vera }e ja razbereme, ako ni e predadena i propovedana na razbirliv maj~in (sovremen makedonski) jazik“ (vo Predgovorot na Posniот triod, 2005), kako i na protoerej Girevski (Propovedta e za da pou~uva vo verata) „Za razbirawe na svetite

Проучувањето на јазикот на современите преводи на Светото писмо, како и на црковно-религиозните текстови: преводните, авторските, образовно-воспитните, е значајно за дефинирањето на одликите на религискиот стил, што иако во различни јазици пројавува заеднички карактеристики, сепак има и специфичности кај секој јазик одделно.

Кај преводните текстови неопходно е точно пренесување на текстот во интегрална, композициска смисла, но и своевидно осовременување. Од суштинско значење е соодветниот избор на стилско-изразните средства со кои се оформува современиот текст. Мора да се има предвид, од една страна, потребата за едноставен јазик, достапен за обичниот верник, поради неговата недоволна упатеност во одделни апстрактни поими од догматски карактер, а од друга страна настојувањето поточно да се пренесе црковната или библиската содржина. Текстот не треба да биде буквален превод, не треба да ги губи од предвид основните стилски одлики².

Ja prosledivme upotrebata na makedonskiot jazik vo pogolem broj izdanija na MPC. Izdava~kata dejnost opfa}a i duhovna literatura, informativni glasila za pravoslavnoto `iveewe itn., periodi~ni spisanija za pravoslavna vera, kultura, obrazovanie i umetnost<sup>3</sup>. Potvrda za gri`ata za jazikot e me|u drugoto toa {to najgolem del od niv se lektorirani, a pravopisnite i morfolo{kite otstapuvawa od normata se retki.

Би сакале да укажеме на некои јазични особености на текстовите.

Од правописна гледна точка ќе ја споменеме употребата на големата буква: **Он, Негов, Него, Го, Твој**; во сите епитети на Исус пр. **Го слушаме** **Бога кога Он ни зборува** **Го поивуваме, Го поизиваме; Му рече; Оче, Ти благодарам, оиѝ Ме послуша; пред Тебе; Кој ве поима вас, Ме поима Мене, а кој Ме поима Мене, Го поима Оној ииѝ Ме поишил; слава на Твојата грижа, слава на Твојата милосиѝ, Човекољубче; Синоѝ Човечки; Спасиѝелѝ**, на Богородица **Богородица, Дева и Приснодева, Мајка на Творецоѝ; Рождесѝвоѝ Христѝово Цркваѝа го поосвејува на Мајкаѝа Божја – Пресвеѝа Богородица Марија**; на светата црква: **Свеѝа**

---

bogoslu`bi od osnovno zna~ewe e istite da se izvr{uvaat na sovremen makedonski jazik. Preku razbirliviot zbor na vernicite im se dava mo`nost da ja razberat propovedta. Dogmatsko-moralnoto u~ewe na crkvata ima mnogu simbolizam, koj obi~no ne im e razbirliv na hristijanite, potrebno e da se objasni sodr`inata i dlabokata smisla na svetata Liturgija, kako i na site oddelni bogoslu`bi i na toj na~in liturgiskite dogmi da se o`iveat i da se pribli`at do vernicite“.

² Ќе споменеме некои разлики при споредбата на текстот на Новиот завет - динамичен превод, Меѓународно здружение „Гидеони“ (1999) со Гавриловиот македонски превод на Светото писмо (1990). Пр. Јов10,1; Ј10,7 **Ве уверувам** × **Висѝина, висѝина ви велам**; Јов10,18 **Ова овластување** го примив од **Мојот Татко** × **Оваа заповед** ја примив од **Својѝ Оѝец**; Јов15,9 Јас ве **сакам** исто како што и **Таткото** Ме **сака** Мене × **Како ииѝ Ме возљуби Оѝецѝ**, и јас ве **возљубив** вас; А1,11 Галилејци, зошто стоите и **зјапате** во небото × **зледаѝе кон небоѝо**; Мар14,58 **Ќе** го разурнам овој храм **изграден со човечка рака** и за три дена ќе изградам друг **што нема да биде изграден од човечка рака** × **Ќе го урнам овој ракоѝворен храм** и по три дена ќе сосидам друг, **неракоѝворен**; Мар10,21 продај го сиот свој имот ти ќе добиеш **имот** на небото × **продај се ииѝ имаш ќе имаш сокровишѝе** на небоѝо; Лук1,41 **детето** во нејзината утроба се размрда **ззаѝра младенецѝ** во уѝробаѝа нејзина.

³ пр. **Пелагонѝиса** на Преспанско-пелагониската епархија, **Православие** на Скопската епархија, **Троичник** на Брегалничка епархија, **Висѝина** гласник на Преспанско-пелагониската епархија, **Гласник** на одделни цркви при епархиите на МПЦ итн.

Македонска Православна Црква; Рождествово Христово Црква го посветува на *Мајката Божја Пресвета Богородица Марија*.

Ретко се документираат личните имиња во нивната црковнословенска форма: *Иеремија, Иезекил* (Еремија, Езекил), па *Иерусалим* (Ерусалим), *Гавриил* (Гаврил).

Од морфолошките особености обична е употребата на личната замена за 3 л. едн. **Он** (карактеристична за северните и источните македонски говори, но не и за стандардниот македонски јазик) кога се однесува на Господ Исус Христос и тоа во Евангелието, Апостолот и во др. библиски книги. Ги бележиме и остатоците од старите генитивно-акузативни форми на *-а* кај личните имиња од м. род: **Исуса, Марка, Пеџра, Адама, Филија** итн.

Од морфолошките карактеристики на преводните текстови ќе ја споменеме и зачестената употреба на 2 л. едн. сегашно време поради користењето на директен говор, за директно обраќање кон Богородица, Исус или кон мачениците, а во врска со директното обраќање се и редовната употреба на вокативните форми и зголемената употреба на императивните форми (во второ лице): *О велик Цару; Седржишелу, милосиив Госџоди Исусе Христџе Боже мој; севосџеана Мајко, Родишелке на Словоџо; Оче, џпросџи им, зашџо не знааџи шџо џраваџи; Госџоди, сџаси ме, Ошвори ми џи врашџиџе на џокајаниџо, Живоџодашелу; Радувај се, Невесџо неневесџина; барајџе џрава, сџасувајџе уџнеџен, зашџишџувајџе сирак, засџаџувајџе се за вдовица .... за 3 л. мн.: Нека се џосрамаџи и уџлашаџи сџџе мои неџријаџџели, да се џовраџаџи и веднаџи да се засрамаџи*. за 3 л. едн. во молитвата *Оче наџи*.

Повторувањето на заменските форми обично е условено од одредени ритмо-синтаксички законитости итн. За некои преводни текстови е карактеристично повторувањето на одделни зборови, најчесто заменски форми, но и предлози и сл. со тенденција да се привлече вниманието на читателот или да се овозможи контекстот да се задржи во сеќавањето на верниците, односно за полесно паметење.

Ти си џомошник мој и зашџишџиџник мој, Боже мој; повторување на предлози: *со усрдносџи, со џрижливосџи, со чување, со бдеџење и со многу молиџџви да избираме*.

Од областа на лексиката ја бележиме употребата на црковнословенизмите: **блаџоуха**: *свеџи и блаџоуха, черџоџ*; **небесниџи черџоџ**; **кончина**: *ја чувсџџува својаџа кончина*.

Вообичаено е толкувањето на црковнословенизмите што се сметаат за непознати. Пр. **безмолвие**, *џихување – мир на срџџо, неџомаџџена сосџојба на умоџи, ослободување на срџџо од џомислиџе; созерџание, соџледување, созерџаниџо е џледање на славаџа Божја; Со џослушаниџо, односно со слободниџо џредавање на друџиџи и со ошџакување од својаџа соџсџџвена волја, џосветувааџи џолемо внимание на џоклонџџе (меџаниџџе); божествена икономџа или божесџџвен Домосџрој; се викааџи Евхарисџија (Блаџодарење); на крајџи на Лиџурџијаџа, лиџурџоџ (свеџенослужџџелџоџ); џокајаниџо (џреумување, меџаноџа).*

Според проф. Бл. Конески Иво јазикоџи џреба да си најдаџи месџо лексичкиџе елеменџи со аџсџиракџа содржина како наследсџџо од

Честа е и употребата на комбинацијата на префикс со партикула **не-** и тоа како стилско изразно средство за возвишување на нешто што се смета за совршено, во духот на христијанската религија и филозофија: *логосот неизглаголив; неискажливи блага; ќе воскреснат нераспадливи.*

Префиксот **со-** упатува на заедничкото извршување на дејството со друг субјект, односно има социјативно значење: *ти си собеседник на ангелиите, соживел на праведниците; созерцаители на страдањата твои; се вовлече во некој монах, сокелијник на Нактариј; со Оца и со Сина сооклонувани и сославувани; да истапируваат заедно и да содејствуваат* сп. и: *најдлабоко од се во христијанската вера е иста соесетивеност (соприродност) на Христа со нас.*

Од областа на глаголската префиксација впечатлива е и почестата употреба на префиксите **воз-**: *возобнови: ќе го возобновиш нашиот царство; вознесе: се вознесува горе; возљуби: како што Ме возљуби Отецот, и јас ве возљубив вас; возгордее: да не се возгордее; восфалува; воспева: воспевајте го и превозвишувајте го (низ вековите); воспејте Го и превознесете Го; возвеличи: да се возвеличат чудата твои; у-: услиши: услиши ја моливата; унижи: унижени ли се; о-: очисти: да го очистиме срцето* итн.

Во преводните текстови евидентна е поголемата застапеност на сложенките и тоа според првата компонента **бого-**: *вистинско богољубие; богозрачна (свештина), боготкаен (венец/облека), богодвижни (ирци), боговдахновени (зборови), богоразумен облак, богоразумна (тајна/свештина), богочовек; богоносен; богоугодни (исни/мисли); боготворни (доблест); живо-: животворна (храна), животворни (зборови); злато-: златозрачни (стапки/букви), златозрачна (упроба); едно-: (дружино) еднородна, и еднородна, и едномислена; многу-: многубожечка измама, многуметезен свешт, многуглаголиви; многуљубен; три-: трилично (сонце), тристајна (свештина), трисвета (исна), човеко-: човекољубие; човекољубиви (мисли, зборови, стапки, однесувања и делотворења). Наспроти сложенките со **ино-**: *инолемеци, инолемеци (народи) се среќаваат и образувања со друго-: друготлемеци.**

Сп. и *радоснотворен (благ); светлотворно (време), светлоносен (свешт); душељубна (болка); душељана (тага); триеливодушни (маченици); високоумство (на гордиите); злошестен (јазик); чедоморство; рамноангелски; самољубец; првороден (грев), иустинољубива (грлица), иустиножител (покрај пустински жител), стихословиме (исни); префиксирани: облаготил, трикомпонентни: многублаготробниот Господ.*

Од стилските особености на религискиот стил би ги споменале меѓу другото употребата на синонимните форми за поголема експресивност, употребата на антонимите, зачестената употреба на фразеолошките изрази, епитетите и метафорите, повторувањето на заменските форми итн.

Има непосредна употреба на синонимни форми: *Го ивикуваме, Го ипризиваме Бога; Отецот ќе го услиши, ќе го чуе; Радувајте се и веселете се; се ипреправа, дволичи, лицемери; ќе заридате и ќе зайлачете; некаков ирелестник, измамник, неговото војлитување, Неговото вочовечување; нескверна, чиста гулабице.*

Се пројавува и стремеж за варирање на исказот. Пр. *нему Госјод ќе му ги оџвори **двериие** на џокајаниеио* во следната реченица *Оџвори ми ги **враишии** на џокајаниеио*; или *Госјод и нам да ни ги оџвори **џоршии** на Своетио царсџво*.

Тенденцијата за варирање на исказот е документирана со бројни примери: *слава му на Бога на **вишини** (во **вишини**) = Мир на земјата и слава **во височиниие/висиниие!** Осана **во вишиниие!***, а на истата страница *Осана **во височиниие!***

*Сега и секогаи и **во сиие векови** = сега и **секогаи** = И сега, и **секогаи** и **во вечни векови**; **Во вековиие на вековиие** (последниот го сметаме за несоодветен)⁵ *Висџина, висџина **ви велаи** = Висџина, висџина **ви зборувам***.*

Варирање на исказот се бележи и во: *Гледајте и **видете** дека сум Јас вашиоџ Боџ; **Погледнеи** и **видете** дека Јас сум вашиоџ Боџ; **Фалети** го Госјода **сии** народи, **џофалети** Го*.

И употребата на антонимите е карактеристична одлика на религискиот стил. *Боџ е Живоџ и Сџасџиел на **сии** кои се дарувани со слободата; **верни** и **неверни**, **џраведни** и **неџраведни**, **џобожни** и **безбожни**, **бесџрасни** и **сџрасни**, **монаси** и **мирјани**, **џамейни** и **џлуџави**, **здрави** и **болни**, **млади** и **сџари**. Боџ е џосјодар на **рагањети** и на **уџокојувањети**. Зашио секој шџо се **воздига** ќе биде **џонизен**, а кој се **џонизува** ќе биде **воздигнаџ**; **смевоџ** ваши нека се џреџвори во **џлач**, а **радосџа** во **џага**. џресџанети да џрави **зло**, научети се да џрави **добро**; денес **невидливиоџ видлив** сџанува; ако џонизувањети за џебе е џофалба, **сџромаџиџаџа** – **богаџсџво**, **недосџаџокоџ** **изобилие**. Сепак, најчеста е употребата на синонимните парови: **анџел** и **џавол**, **небо** и **земја**.*

Од областа на синтаксата евидентна е почестата употреба на сврзниците, разликите во збороредот и во исти контексти *Да му се џомолиме на Госјода = на Госјода да му се џомолиме*. Сметаме дека не е исклучена промената на збороредот доколку тоа го изнудува богослужбата *на Госјода да му се џомолиме* при што би се истакнала улогата на Господа. Впечатлив е и збороредот во синтагмите од придавка и именка⁶: *враио неџроодна*.

Од областа на синтаксата евидентна е пофреквентната употреба на сврзувачките средства, диференцирањето на збороредот⁷. Разликите во збороредот во исти контексти веројатно се резултат на индивидуалната творечка постапка, со стремеж да се постигне одредена експресивност бидејќи со промената на местата на зборовите во реченицата се менувала и актуализацијата на исказот.

⁵ Во ТРМЈ (2003 :221) се посочува и **За век и веков** за **сии** **времиња**, **засекогаи**.

⁶ Во однос на збороредот на пр. за поетскиот евангелски текст Милошев укажува дека придавките стојат зад именките (што е карактеристично и за преводите на другите јазици) за да не се загуби музикалноста, односно ритмичкиот карактер на библискиот текст на текстот (Гиревски, 2004: 191).

⁷ неутралниот збороред (со лексика што именува предмети и поими од секојдневниот живот) и обележан збороред (што се доведува во врска и со редот на зборовите во старословенскиот јазик што бил слободен). Обично субјектот стоел пред предикатот, а зборовите кои ги појаснувале главните реченични членови стоеле зад членовите на коишто се однесувале.

Често се среќава глаголот да е на крајот на реченицата или на дел-реченицата: **Така и сѝана** покрај Бит1,7 и **И сѝана иѝака** Бит 1,9; како и т.н. библиско **и**: *И виде Боџ дека свеиѝлинаиѝа е добра; и ја оддели Боџ свеиѝлинаиѝа од иѝемнинаиѝа. И би вечер, и би уиѝро – ден иѝрви. И созаде Боџ свод, и ја одвои водаиѝа од иѝод сводоиѝ од водаиѝа над сводоиѝ. Така и сѝана* Бит 1,4-5, 7-8; и *ѝи иѝосѝави Боџ на сводоиѝ небески да ја осветлувааиѝ земјатиѝа и да уиѝравувааиѝ со деноиѝ и ноќиѝа, и да ја одделувааиѝ свеиѝлинаиѝа од иѝемнинаиѝа. И виде Боџ дека е добро. И би вечер, и би уиѝро – ден* четиѝрѝи Бит 1,17-19

Ќе го споменеме и воведувањето во евангелските читања со **Во тоа време**: *Во иѝоа време, една сабоиѝа, Исус минување иѝреку нивјеѝио, а ученициѝиѝе Неџови оџладнеа, иѝа иѝочнаа да кинаиѝ класје и да јадаиѝ; Мат12,1; Во иѝоа време џласоиѝ за Исуса дојде и до Ирода, четиѝворовласникоиѝ, Мат14,1; **Во тие дни**: *Во иѝиѝе дни дојде Јован Крсиѝиѝиѝел и иѝроиѝведаше во иѝусѝиѝиѝаиѝа Јудејска* Мат3,1.*

Специфично е на пр. обраќањето до објектот што се слави со зборовите **радувај се**: *Радувај се, радувај се, блаџословена, радувај се најиѝрославена. И сеџа, и секоџаиѝ и во вечни векови; Радувај се, враиѝо неиѝроодна! Радувај се, каиѝино несоџорлива! Радувај се, сѝиомно злаиѝна! Радувај се, џоро несечена! Радуј се, земјо веиѝена, радуј се, од иѝебе иѝече мед и млеко; Радуј се, Мајко на Свездаиѝа иѝиѝо не заоџа; радуј се зраку на иѝаинсѝивениоиѝ ден!; Радуј се, од иѝебе ќе изџрее радосѝиѝа; радуј се иѝреку иѝебе ќе исчезне клеиѝваиѝа!* анафорската употреба на **видеиѝе, видеиѝе**, што покрај за ритмичноста на текстот придонесува и за свртување на вниманието на слушателот кога ќе чуе нешто веќе чуено претходно и се постигнува интензификација на текстот.

Во функција на славење на Бога се и бројните повторувања: **Слава Ти, Боже наш, Слава Ти! Свеиѝли се, свеиѝли се**, нов Ерусалиме, заиѝио славаиѝа Госѝодова на иѝебе засвеиѝли. **Заиѝеџиѝе му на Госѝода** иѝсна нова. **Заиѝеџиѝе му на Госѝода** блаџословеиѝе џо имеиѝо Неџово, па **Заиѝеџиѝе му на Госѝода**, иѝеџиѝе му на неџовоиѝо име. Во иѝоа име славеиѝе Го, иѝрославувајиѝе Го и иѝреиѝрославувајиѝе Го имеиѝо Госѝодово, сеџа, секоџаиѝ и во сѝиѝе векови! Милосѝиѝа Божја нека иѝријде на вас и слава Неџова нека се **вознесува и иѝревознесува** сеџа, секоџаиѝ и во сѝиѝе векови

Впечатлива е и употребата на **смилувај се, иѝомилувај, очисѝи, иѝошѝиѝеди** (со оглед на покајничката содржина на текстовите): **Смилуј се на нас, Госѝоди, смилуј се! Помилуј ме, Боже, иѝомилуј ме! Очисѝи ме, Боже, очисѝи ме, Сѝасиѝиѝелу мој. Пошѝиѝеди џо, иѝошѝиѝеди џо, Госѝоди, иѝвоеиѝо создание.**

Често е и присуството на библиските цитати, значајно за функционирањето на текстот. Тие се прифаќаат како божјо слово и се објект на толкување и разјаснување. **Блажени се** – вели Самиот Господ во Светото Евангелие – *чисѝиѝиѝе иѝо срџе, заиѝио иѝиѝе ќе џо видаиѝ Боџа* (Мат5,8) ... значи треба повеќе да се грижime за срцето. И навистина, **каква е иѝолзатиѝа од иѝамеиѝен човек, ако има лошо срџе?**

Несомнено неодминливо е прашањето за разнообразноста на македонската црковна терминологија. Сметаме дека се пројавува потреба

за еднообразност во нашата црковна терминологија⁸, согледување на одделни мислења во врска со употребата на повеќе специфични зборови и термини во нашите црковни изданија – весници, списанија и трудови издадени во нашите црковни центри, а во прилог на тенденцијата „*божјојѝо слово да се ѝројоведа на убав, јасен и разбирлив македонски јазик*“.

Се поставуваат прашањата: ја сметаме ли за соодветна употребата на зборовите **исповед** (не **исповест**) и **исповедување**, и во кои случаи се допушта и: **исповедание**? Сметаме дека може да се допуштаат формите на **-ние** пр. **исповедание, спасение, покајание, поклонение, вероисповедание и вероисповед**⁹. Ќе се согласиме ли дека при црковно-религискиот израз не може да се поистовети дали бараме **сѝас** или **спасение**, не може да се поистовети **ѝоклонување** со **поклон/поклонение, каење** со **покајание**, или пак **проштавање, прошка, прощение**? Ќе се согласиме ли дека за нашиот Бог, како *ѝворец на свеѝојѝи, сѝасиѝел на човекиојѝ род* посоодветно е да го употребуваме зборот **создател**, наспроти **создавач, ѝворец, спасител**, наспроти **сѝасувач**, или на пр. **победител** наспроти **ѝобедник, утешител** наспроти **уѝешувач**¹⁰?

Може ли да се даде предност, од црковен аспект на некој од термините: **миропомазание, помазание, миросување**?

Постои разнообразност на пр. во врска со именувањето на **I. Света тајна причест/прическа** (не причестна), **причестие, Света тајна венчавање/венчание, Света тајна кршавање/крштение**.

Постојано се актуелизира прашањето за *Раѓањеѝо/Рождесѝвоѝо Хрисѝово* **Божик** или **Божикѝ**, па соодветно на тоа се допушта употребата на придавките **божикен, божикниот, божикѝен, божикѝниот**.

Некои прашања остануваат отворени пред теолозите и пред лингвистите. Би истакнале дека во црковнорелигиозните текстови, главно се почитува јазичната норма, но се izdelуваат и определени особености на религискиот стил. Осовременувањето на библискиот текст треба да биде во духот на современиот македонски јазик, да се одбегнува употребата на несловенска лексика при постоење на соодветни словенски зборови, па и на некои туѓи зборообразувачки средства (пр. **-ѝија**: па посоодветно е наместо **силеѝија** да се употребува **насилник** и сл.) да се заменуваат архаичните форми доколку постојат соодветни. Иако текстовите треба да се сообразат со актуелните состојби во современиот македонски јазик, несоодветниот избор на јазичните средства и свесното потиснување на формите од црковнословенската традиција, нивна замена со други јазични средства при

---

⁸ во ноември 2002 год, на Православната богословија „Свети Климент Охридски“ – Скопје, е одржана Богословска трибина на тема *Еднообразноѝи во македонскаѝиа црковна ѝтерминологија*.

⁹ суфиксот **-ние** во 50-ите години на ЦЦ век беше окарактеризиран како туѓ на народниот јазик, па именките беа заменети со попродуктивни начини на зборообразување: *очајание - очај, ѝочиѝание - ѝочиѝи, сѝасение - сѝас, богослужение - богослужба, наказание - казна* итн. Но, со општествено-политичките промени кон крајот на ЦЦ век и со влегувањето на МПЦ во јавниот живот на државата, дојде и до засилено присуство на именките на **-ние**: *сѝасение, ѝокајание, ѝоклонение, завешѝание*.

¹⁰ Кај истокоренските синоними со суфиксите *Оѝел, -ник, -ач*, установуваме дека првите *создаѝел, ѝобедиѝел, сѝасиѝел* се употребуваат само за именување на Исус, творецот на **с#** што постои, којшто ја победил смртта, го спасил човечкиот род.

осовременување на текстот, може и негативно да се одрази на стилско-изразните вредности на црковнорелигиозните текстови.

Односот на МПЦ кон македонскиот јазик, согледан и во изданијата, јасно ја потврдува свеста дека јазикот е непроценливо важен за историската и духовната судбина на православието на нашиве простори, за национално-културното опстојување, а **судбината на нашиот народ, на нашиот јазик низ вековите била и судбина на Црквата**. Затоа да си ги чуваме нашата Света македонска православна црква, нашиот македонски јазик, нашето македонско име, зашто без нив нема ништо да бидеме.

Лилјана Макаријоска

МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНИОТ БИБЛИСКИ ПРЕВОД И ВО ИЗДАНИЈАТА НА МПЦ

(Резиме)

Проучувањето на јазикот на современите преводи на Светото писмо, како и на црковно-религиозните текстови: преводните, авторските, образовно-воспитните, е значајно за дефинирањето на одликите на религискиот стил. Текстовите со црковно-религиозна содржина пројавуваат определени јазични и стилски карактеристики и тоа на различни нивоа: правописно, морфолошко, синтаксичко, лексичко и зборообразувачко. При изборот на јазичните средства во текстовите со црковно-религиозен карактер се одразуваат нивните стилско-изразни вредности. Од суштинско значење е соодветниот избор на изразните средства со кои се оформува современиот текст. Мора да се има предвид, од една страна, потребата за едноставен јазик, достапен за обичниот верник, поради неговата недоволна упатеност во одделни апстрактни поими од догматски карактер, а од друга страна настојувањето поточно да се пренесе црковната или библиската содржина. Текстот не треба да ги губи од предвид основните стилски одлики. Ја проследивме употребата на македонскиот јазик во поголем број изданија на МПЦ, па можеме да заклучиме дека правописните и морфолошките отстапувања од нормата се ретки, пр. употребата на големата буква и употребата на личната замена за 3 л. едн. *Он* кога се однесува на Господ Исус Христос. Има лексичките елементи со апстрактна содржина, кои се наше заедничко црковнословенско наследство. Од стилските особености на религискиот стил би ги споменале меѓу другото употребата на синонимните форми за поголема експресивност, употребата на антонимите, зачестената употреба на фразеолошките изрази, епитетите и метафорите, повторувањето на заменските форми итн. Од областа на синтаксата евидентна е почестата употреба на сврзниците, разликите во збороредот.

Некои прашања остануваат отворени пред теолозите и пред лингвистите. Иако текстовите треба да се сообразат со актуелните состојби во современиот македонски јазик, несоодветниот избор на јазичните средства и свесното потиснување на формите од црковнословенската традиција, нивната замена со други јазични средства при осовременување на

текстот, може и негативно да се одрази на стилско-изразните вредности на библиските и црковнорелигиозните текстови.

Односот на МПЦ кон македонскиот јазик, согледан и во изданијата, јасно ја потврдува свеста дека јазикот е непроценливо важен за историската и духовната судбина на православието на нашите простори, за национално-културното опстојување

Клучни зборови: библиски и црковно-религиозни текстови, религиски стил, лексика, зборообразување, црковнословенизми

Liljana Makarijoska
THE MACEDONIAN LANGUAGE IN THE CONTEMPORARY BIBLICAL
TRANSLATION AND IN THE PUBLICATIONS OF THE MACEDONIAN
ORTHODOX CHURCH
(Summary)

The study of the language of the contemporary translations of the Holy Bible, and of the church-religious texts: the translational ones, authorial, and educational, are significant for defining the distinction of the religious style. The texts with church-religious content enounce certain linguistic and stylistic characteristics on different levels: orthography, morphology, syntax, vocabulary, and word formation. In the choice-making of the linguistic means, in the texts with church-religious nature, their expressive and style values are reflected. The corresponding choice of the expression means with which the contemporary text is formed has a significant value. We have to bear in mind, on one hand, the need for a simple language, accessible for the ordinary believer, because of his insufficient knowledge in certain abstract terms from dogmatic character, and on the other, the striving for a more correct transfer of the church or biblical content. The text should not lose sight of the basic stylistic distinctions. We followed the use of the Macedonian language in many publications of the Macedonian Orthodox Church, and we can conclude that the orthographic and morphological deviations from the norm are rear, for example the use of the capital letter and the use if the personal pronoun for the third person singular, *Он* (*He*) which refers to Lord Jesus Christ. There are lexical elements with abstract content that are part of our common Church Slavonic heritage. From the style singularities of the religious style we would also like to mention the use of synonyms for greater expression, use of antonyms, the frequent use of phrases, epithet and metaphor, repetition of pronoun forms, etc. From the domain of the syntax more frequent is the use of conjunctions, the differences in word order.

Some questions stay open to the theologians and linguists. Even though the texts should be standardized with the current state of the modern Macedonian language, the inappropriate choice of the linguistic tools and the conscious suppression of the forms of the church Slavonic tradition, can also reflect badly on the stylistic values of the biblical and church religious texts.

The attitude of the MOC towards the Macedonian language documented in publishing, clearly confirms the notion that language is important both for the historical and religious destiny of the Orthodoxy in these regions in terms of a national and cultural survival.

Key words: biblical and church-religious texts, religious style, vocabulary, word formation, church-Slavic words

БИОГРАФИЈА

Д-р Лилјана Макаријоска е родена 1963 год. во Скопје, каде што го стекнува основното и средното образование и дипломира на Филолошкиот факултет во Скопје. Во 1993 год. го одбранува магистерскиот труд под наслов *Јазичниите особености на Радомировиот ѝсалѝир*, а во 1999 год. докторската дисертација под наслов *Девербаѝивниите именки во македонскиите црковнословенски ракоѝиси од XII-XVI век*.

Од 1987 год. до денес е вработена во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје, а од 2006 год. е директор на Институтот. Таа е раководител и член на редакцијата на *Речникомѝ на црковнословенскиотѝ јазик од македонска редакција*. Работела и на проектите *Лексикаѝа на маѝеријалнаѝа кулѝура во македонскиите црковнословенски ѝексѝови*, *Орбелскиотѝ ѝриод*.

Автор е на четири монографски труда и тоа: *Радомиров ѝсалѝир* (1997), *Девербаѝивниите именки во македонскиите црковнословенски ракоѝиси* (2002), *Лексикаѝа на маѝеријалнаѝа кулѝура во македонскиите црковно-словенски ракоѝиси* (2003), *Сѝудии од исѝорискаѝа лексиколоѝија* (2008), а соавтор и член на редакцијата сум на првиот том од *Речникомѝ на црковнословенскиотѝ јазик од македонска редакција* (Скопје, 2006), соавтор на *Македонски сѝоменици со ѓлаѓолско и со кирилско ѝисмо* (Скопје, 2008). Има објавено стотина прилози главно, во македонскиот научен печат (*Македонски јазик, Лиѝераѝурен збор, Слависѝички сѝудии, Кирилометодиевистѝика, Сѝекѝар, Кулѝурен живоѝи, Современосѝи, Јазикотѝ во ѝрактѝикаѝа* и др.), но и во списанија и зборници во странство, во Чешка, Русија, Бугарија, Србија, Хрватска (*Славија, Ријеч, Филолошки сѝиски, Црквене сѝудиије*) итн.

ЛИТЕРАТУРА

Бајић Р., *Боѓослужбени језик*, Београд 2007

Гиревски А., *Чисѝи македонски збор и во нашиите црковни ѝроѝоведи*, Матица македонска, Скопје 1995

Гиревски А., *Македонскиотѝ ѝревод на Библијаѝа*, Православен богословски факултет, Скопје 2004

Гиревски А., *Орѓанизирање на Македонскаѝа ѝправославна црква и официјализирање на Гавриловиотѝ ѝревод на Библијаѝа*, Јубилеен зборник 100 години Илинден, Православен богословски факултет, Скопје 2006, 75-85

Гиревски А., *Библски ѝексѝови корисѝени ѝри ѝреводотѝ на македонскаѝа Библија*, Кирилометодиевистѝика, 3, Скопје 2006, 21-32

Макаријоска Л., *Зборообразувањето во ѝексѝовиите со црковнорелиѓиозна содржина*, Зб. Функционалните стилови во македонскиот јазик, Скопје 2007, 104-109

Макаријоска Л., *Јазикот и стилот на Шекспировите со црковно-религиозна содржина*, Croatica et Slavica Iadertina, Zadar 2007, 119-130

Минова-Гуркова Л., *Стилистика на современиот македонски јазик*, Скопје 2003

Пјанка В., *Библиската лексика во современиот превод на македонски јазик*, XXV научна дискусија на XXXI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје 1999, 151-162

Посен период, превод и прелев од црковнословенски протојереј-ставрофор Јован Таковски, МПЦ, Скопје 2005

Pranjković I., *Hrvatski jezik i biblijski stil*, Raslojavanje jezika i književnosti, Zbornik radova 34. seminar Zagrebačke slavističke škole, Zagreb 2006, 23-32

Свето писмо на Стариот и Новиот завет, Скопје, 1990

Таковски Ј., *Терминологија од областа на теологијата* Македонска терминологија, 102, МАНУ, Скопје, 1999

Толковен речник на македонскиот јазик, ред. К. Конески, С. Велковска, Ж. Цветковски, том I Скопје 2003, том II Скопје 2005, том III Скопје 2006

ЕКСЦЕРПИРАНИ ИЗДАНИЈА

– *Вистина*, гласник на Преспанско-пелагониската епархија, бр. 31-33 Битола 1999, бр. 35, Битола 2000, бр. 36, 37, 38 Битола 2001, бр. 43-44 Битола 2003, бр. 47 Битола 2005

– *Гласник*, Македонска православна црква, Скопска епархија, Црква „Свети Великомаченик Ѓорѓи“, нас. Чаир – Скопје, 2004

– *Гласник*, Македонска православна црква, Скопска епархија, Црква „Свети Архангел Михаил“, нас. Автокоманда, бр. 2, бр. 3, бр. 4 2002, бр. 5, бр. 6 2003;

– *Житие и служба на св. Нектариј Битолски*, Битола 2001

– *И би слово, Христос воскрес – навистина воскрес*, Македонска православна црква, храм „Св. Параскева – Петка“, год. IV, бр. 38, 2004

– *Господовата молива „Оче наши“*, протоѓакон Ратомир Грозданоски, Скопје 1999

– *Пелагонийска*, списание за православна вера, култура, образование и уметност на Преспанско-пелагониската епархија, I, бр. 1, 2, Битола 1996

– *Православен илустрацијски гласник*, бр. 1 списание на Скопската епархија, ноември-декември 2003

– *Православие*, списание за православна вера, култура, уметност, и воспитување и образование, бр. 2, МПЦ – Скопска епархија, Скопје 2001

– *Подвиж во Христот и оштраданието денес*, Битола 2001

– *Посен период*, МПЦ, превод и прелев од црковнословенски протојереј-ставрофор Јован Таковски, Скопје 2005

– *Светиклиментово слово*, Црковен алманах, МПЦ, Дебарско-кичевска епархија, Охрид 2003

– *Троичник, сѝисание за ѝправославна вера, кулѝура, образование и восѝиѝание*, Брегалничка епархија на МПЦ, бр. 5, год. II, Штип 2004

Отценка за трудот на д-р. Макаријоска:

И благодарам на д-р Лилјана Макаријоска за прекрасното излагање. Го чувте нејзиниот став дека преводот на Библијата на современ македонски литературен јазик денес отвора многу јазични и теолошки прашања.

Со вклучувањето на македонскиот превод на Библијата во богослужбата се огледа грижата на МПЦ за примената на македонскиот јазик.

И, конечно, како можеше да се забележи од излагањето на д-р Макаријоска, во изданијата на МПЦ јазичните грешки се ретки, а дека тоа се должи на ангажираноста на лектори, со што уште еднаш се истакнува грижата на МПЦ за негување, чување и промовирање на македонскиот јазик.

*

Протоереј проф. д-р Ацо ГИРЕВСКИ

УПОТРЕБАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ЦРКВАТА

(2008 - Година на Македонскиоѝ јазик)¹¹

Македонската православна црква и нејзините институции, отсекогаш биле инволвирани во носење важни одлуки за создавање и градење на новата држава, па во таа смисла, македонското православно свештенство поддржано од своето паство, со право може да се каже дека има значаен придонес за општиот прогрес во нашата држава.

Во моево предавање ќе се обидам да укажам на доследноста на домородното македонско свештенство во чување, негување, развивање и промовирање на македонскиот јазик во тешките времиња (на окупација и војни) и денес во едно демократско и слободно општество.

Кога зборуваме за историјата на Македонскиот народ, не можеме да ја ставиме настрана историјата на Македонската православна црква, од проста причина што тие меѓусебно се испреплетуваат. Истото би можело да се каже и за македонскиот говорен (дијалектичен) и македонскиот литературен јазик. Општопозната вистина е дека современиот македонски јазик е производ од централните македонски говорни подрачја. А темелот

---

¹¹ Предавањето се одржа на Јавна трибина при Православниот богословски факултет во Скопје во организација на Програмско-организациониот одбор за манифестацијата **2008 - Година на македонскиот јазик** во соработка со Православниот богословски факултет и Институтот за македонски јазик од Скопје, на 9 декември 2008.

е старословенскиот јазик, односно староцрковниот, поправо речено старомакедонскиот јазик од околината на Солун.

Македонскиот јазик се развивал и се усовршувал најмногу, условно кажано, преку црковните заедници, бидејќи училиштата биле или при храмовите или при манастирите. Додека, пак, носители на развојот на јазикот во Црквата било месното свештенство, учителите (свештениците често биле и учители) и монасите, некои од нив со високо црковно достоинство. Тоа е време пред и помеѓу двете светски војни.

По ослободувањето од туѓите поробувачи сликата на јазичен план во државата се менува. Настапува време кога јазикот ќе биде кодифициран со свој правопис (1945). Оттогаш наваму главната улога околу развојот и промоцијата на нашиот јазикот ќе ја превземат просветните институции и специјализираните институти на чело со МАНУ. Меѓутоа, по возобновувањето на Македонската православна црква со свои домородни архиереји, свештеници и монаси, народното свештенство и натаму останува еден од промоторите на македонскиот јазик сред својот народ во земјата и особено во дијаспората. Ја имав таа можност, при заедничките сослужувања со Архиепископот Стефан да чујам како во своите беседи силно апелираше да се сочува и негува современиот македонски јазик, патриотска грижа што ја негуваа и неговите преходници, архиепископите Михаил и Гаврил. Една од монографиите за архиепископот Гаврил носи наслов "Чист македонски збор и во нашите црковни проповеди" (1995).

Кога го истакнуваме прашањето за македонскиот јазик денес, приказната мора да ја започнеме многу порано или барем еден век порано уште кога архимандритот Партенија Зографски беше рекол: **"Учи најпрв кнѝа на свои-отѝ иазик, ѝосле ако имаи време и на дрѝи иазиици!"**. Или нешто подоцна во почетокот на 20-от век кога големиот родољубец Крсте Петков Мисирков го кажал истото, само со други зборови. Имено, тој силно се залагал за обнова на Охридската архиепископија (како Македонска православна црква), оти единствено само таа, според него, би можела да ги обедини македонците; заедно интелегенцијата и народот, за да се изборат во македонските парохии и нивните црковно-училишни општини да се учи и во храмовите да се служи и проповеда мајчиниот македонски јазик. Овие две длабоки мисли на овие великани, во нивно време иако само пророчки, подоцна станаа реалност, благодарение на тој ист народ и секако на духот и упорноста на домородното македонско свештенство.

Употребата на македонски јазик од македонските-свештеници имало значаен одраз за луѓето. Тоа, не само што делувало охрабрувачки, туку ги поттикнувало Македонците на одржување на мајчиниот јазик. Влијанието што свештеникот го имал врз своите парохиијани, покрај христијанскиот дух, имало сила на хранење и одржување духот на националната самобитност.

Национално-патриотски задвоените, и во тој дух воспитани свештениците - македонци, вешто ја ползувале предноста што им ја давала функцијата. Секојдневното комуницирање со парохиијаните, поединечно и заеднички, никој не можел докрај да го контролира. Еве еден податок: Во тоа "невреме" во Велес кај свештеникот Ѓорѓи Милошев (подоцнежен архиепископ Гаврил), којшто скришум го преведувал

Евангелието на македонски јазик, дошле свештеникот Цветко Крстевски од Прилеп (подоцна архиепископ Ангелариј) и свештеникот Методи Гогов од Штип (подоцна архиепископ Михаил), активно вклучени во борбата за ослободување на Македонија, и откако зеле од преведените црковни формулари што ги преведувал о. Милошев, се упатиле кон штабот во Горно Врановци без да бидат забележани. Успехот бил видлив најмногу кога свештениците вршеле индивидуални посети, односно црковни треби по домовите на своите парохијани, водосвети, крштемки, венчавки, погребенија. Во таквите пригоди македонските свештеници се служеле исклучиво со македонскиот јазик. Мајчиниот македонски збор и јазик свештениците го употребувале и во своите беседи. А, да се слушне мајчиниот јазик од амвонот на македонските храмови, тоа било поттик за парохијаните. Ним многу им значел зборот и мислата слушаната од своите пастири особено кога тие се изречени од Божјите храмови. Свештениците за употребата на народниот македонскиот говор, во времето на војна и окупација, се засолнувале зад пастирско-мисионерската работа. Се повикувале на Христовото и на апостолското учење, за распространување и одржување на христијанството (Матеј 28, 19-20, Марко 16,15). А, народниот, разбирлив јазик секогаш бил најдоброто средство за успешна мисионерско-пастирска дејност. Светиот апостол Павле - првиот распространувач на Евангелието во Македонија, беше рекол: "Во црквата повеќе сакам да кажам пет збора разбирливи, за да поучам и други, отколку илјадници зборови на непознат јазик" (1. Кор 14,19).

Сфаќајќи го значењето на јазикот и просветата воопшто, посебно во Црквата, Иницијативниот одбор за возобновување на Православната црква во Македонија, уште на Третото заседание на Пленумот од 24 октомври 1945 година, прашањето за просветата и јазикот го поставил на дневен ред. И тогаш било одлучено при ИО да се формира *Просветен оддел*, со задача да развива црковно-просветна дејност во Македонската црква: да се започне со печатење на календар и разни книги со религиозно-морална содржина. Било одлучено да се организира издавање *Црковен глас* на македонски јазик, како службен орган на ИО, а истиот да биде во надлежност на Просветниот оддел. Како претплатници биле задолжени: црковните одбори, манастирите и парохиските свештеници. Оценувајќи ги тешкотиите во која се наоѓала општествената заедница (Федерална Македонија) поради недостаток од учени кадри, ИО се согласил свештениците да можат да бидат назначувани за учители во своите места на службување, доколку тоа не им пречело во парохиската работа (*Пленум* од 19.06.1945). И кога по ослободувањето на Македонија биле формирани гимназиски училишта, ги раководеле дипломирани теолози.

За нормално одвивање на административните и други работи, ИО, исто така, преземал активности, како на пример: преводи и печатење на буџетски и други вредносни книги, потоа црковни таксени марки, изготвување на штембили и печати, со соодветна содржина на македонски јазик, како на пример: "Македонска православна црква, храм (името) и место" и друго. Паралелно со преземените мерки за воведување македонски јазик во администрацијата и печатењето потребна црковна литература на народен јазик, ИО (на седницата од 19.06.1945 годна) започнал со прибирање на сите туѓински вредносни книги, марки и друга

литература затечени при црквите и манастирите и нивна замена со македонска содржина и современ јазик.

Со возобновувањето на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна црква, Синодот забрзано се заложил за употреба на македонскиот јазик во богослужбите и во црковната администрација, озакопувајќи го на тој начин македонскиот јазик во Уставот на МПЦ (Член 5). Веднаш потоа се започнало со преводот на потребните богослужбени книги на современ македонски јазик, како на пример: *евангелието*, *ајосјолои*, *исалмије*, *служебникои*, *ијребникои* како и *разни молијвеници*. Се преведе, *јосјниои ијриод*, а се продолжи со преводот на *цветниои ијриод*. А час поскоро ќе ги имаме во превод и *минетије*, коишто се дванаесет тома (колку и месеците во годината). Архиепископијата, на пример, и епархиите Дебарско-кичевската и Повардарската многу успешно ја развија својата пастирско-мисионерска издавачка дејност. На современ македонски јазик се преведе мошне значајната светоотечка патристичко-аскетска литература, препознатлива под името *Добројољубие*.

Македонската православна црква денес ја има во превод Библијата наречена уште и Свето писмо, како најзначајна црковно-богословска книга¹². Со преводот на Библијата на современ македонски јазик, нашите верници можат не само да го разбираат Словото Божјо, туку и да го практикуваат во живот. Имено, со воведувањето на современиот македонски јазик во богослужението, тоа преходно скаменето, недоволно разбирливо поради застареноста на јазикот, одеднаш стана јасно, разбирливо, постана живо.

Со преводот на Библијата на современ македонски литературен јазик се даде можност преку вероучение да се постигне *ијроверка на знаењето*, *ијродлабочување*, *вежбање и ијрифакане* на стекнатите знаења од Библијата. За овие, еве скоро дваесеттина години како се отпечати првото целосно Свето писмо - Библијата (1990), има мошне видливи знаци дека верата ниту е опиум, ниту скаменета, а ниту мртва,

---

¹² Исклучителниот проект "*Преводот на Библијата на современ македонски јазик*" несомнено му припаѓа на архиепископот Гаврил како *негово живоино дело и негов ијрејознајлив код*, меѓутоа заслужуваат посебна пофалба, чест и уважение и неговите блиски соработници: архиепископот Михаил за превод на девтероканонските книги, и професорите Трајан Митревски и Борис Бошкоски за редакцијата на целосниот превод на Библијата на современ македонски јазик. Ова е општопознато сознание кое во себе го носам не само како истражувач, туку и како современик на овој мошне значаен историски проект. Вршејќи промоција на Светото писмо (Библијата), навистина беа именувани лица кои не учествувале во преведувањето, но изгледа само и само неоправдано да се намали и негира вистинскиот преведувач, што не оди во прилог на вистината. Ја користам оваа прилика да посочам на секој еден добронамерен истражувач, вистината самиот да ја провери преку оригиналната преписка во врска со македонскиот превод на Библијата (145 документи), која за прв пат се отпечати во прилог на мојава книга *Македонскиои ијревод на Библијата*, во издание на Богословскиот факултет "Свети Климент Охридски" во Скопје, 2004.

како што некои сакаат да мислат, туку е жива сила која потполно и легитимно го претставува духот Христов во постојанен подем и континуитет од древната до современата Црква. И што е многу битно, Црквата веќе многу лесно може да одржува врска со младите генерации и тоа на нивниот современ јазик.

Овој современ превод на Светото писмо не само што придонесе за ширењето на набожноста меѓу мирјанството, туку во исто време послужи како темелен документ за развитокот на македонскиот книжевен јазик.

Дотолку повеќе што со преводот на Библијата се даде убедлив доказ дека македонскиот јазик е мелозвучен, молитвен, кршлив, разигрив и дека на него можат да се пренесат и посложени до мистички би рекол мисли, погледи, формулации што се среќаваат во библиските текстови.

Со оглед на тоа што првиот превод на Библијата на современ македонски литературен јазик опфаќа период од цели 50 години на постоење на кодифициран јазик кај нас, Библијата станува една добра платформа за натамошниот развој и уовршување на македонскиот јазик. И уште една причина, од многу други, а тоа е дека овој превод претставува основа за сите натамошни ревизии на Библијата. Впрочем тоа се гледа и при првото ревидирано издание на Македонската Библија (2006).

А сега да ви предочам еден многу важен момент. Со воведување на Библијата во практиката, особено во богослужението, Македонската православна црква воедно се определи за јазикот на Библијата, и тоа е сосема оправдан избор. Зашто, Православната црква употребува многу јазици во своето богослужение (грчки, словенски, англиски, македонски), но сепак нејзиниот основен јазик е литургискиот јазик, односно библискиот богослужбен јазик. Тоа е јазикот на Светото писмо, јазикот на Библијата. За да се разбере литургијата, на пример, не е доволно само да се преведе на некој од "разбирливите" јазици па и на македонски јазик. За да се разбере литургијата треба да се знаат нејзините библиски симболи и содржини, т.е. сликите, метафората, рефрените, со еден збор еден цел систем на зборови земени посредно и непосредно од Библијата.

Ете затоа се јави *пoпpишeбa* за нормирање на македонски библиски јазик. Со ова прашање се зафати прво Редакторската синодска комисија уште при преводот на Библијата на современ македонски јазик. Потоа, на овој проблем му посветија големо внимание комисиите кои работела на преводот на богослужбените книги, и конечно, со ова прашање се занимаваше и МАНУ во соработка со Богословскиот факултет во Скопје, преку работата на македонската терминологија, конкретно на терминологијата од областа на теологијата (1999). Тоа претставува потрага кон усогласување на црковно-административната, проповедно-богослужбената, преводната и друг вид на црковна терминологија, процес кој што продолжува. Во тоа име и ние денес дискутираме.

Ацо ГИРЕВСКИ, протоереј

УПОТРЕБАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ЦРКВАТА

(2008 - Година на Македонскиот јазик)

(Резиме)

Во моево предавање се обидов да укажам на доследноста на домородното македонско свештенство во чување, негување, развивање и промовирање на македонскиот јазик во тешките времиња (на окупација и војни) и денес во едно демократско и слободно општество.

Укажав и на фактот дека кога зборуваме за историјата на Македонскиот народ, не можеме да ја ставиме настрана историјата на Македонската православна црква, од проста причина што тие меѓусебно се испреплетуваат. Истото би можело да се каже и за македонскиот говорен (дијалектичен) и македонскиот литературен јазик. Општопозната вистина е дека современиот македонски јазик е производ од централните македонски говорни подрачја. А темелот е старословенскиот јазик, односно староцрковниот, поправо речено старомакедонскиот јазик од околината на Солун.

Предочив и на вистината дека Македонскиот јазик се развивал и се усовршувал најмногу, условно кажано, преку црковните заедници, бидејќи училиштата биле или при храмовите или при манастирите. Додека, пак, носители на развојот на јазикот во Црквата било месното свештенство, учителите (свештениците често биле и учители) и монасите, некои од нив со високо црковно достоинство. Тоа е време пред и помеѓу двете светски војни.

Сликата на јазичен план се менува по ослободувањето од туѓите поробувачи на државата. Настапува време кога јазикот ќе биде кодифициран со свој правопис. Оттогаш наваму главната улога околу развојот и промоцијата на нашиот јазик ја преземаат просветните институции и специјализираните институти на чело со МАНУ.

Меѓутоа, по возобновувањето на Македонската православна црква со свои домородни архиереји, свештеници и монаси, народното свештенство и натаму останува еден од промоторите на македонскиот јазик сред својот народ во земјата и особено во дијаспората.

Клучни зборови:

Македонска православна црква, домородно македонско свештенство во улога на чувар, негувач и промотор на македонскиот јазик во земјата и дијаспората.

Aco GIREVSKI, archpriest
THE USAGE OF THE MACEDONIAN LANGUAGE IN THE CHURCH
(2008 – Year of the Macedonian Language)
(Summary)

In my lecture I made an attempt to point out the consistence of the aboriginal Macedonian priesthood in guarding, nurturing, developing and promoting the Macedonian language in times of difficulties (of occupation and wars) and today in a democratic and free society.

I also pointed out the fact that when we talk about the history of the Macedonian people, we cannot put aside the history of the Macedonian Orthodox Church, the simple cause of which is being entwined together. The same could be said about the Macedonian living language (dialect) and the Macedonian literary language. The truth, that the contemporary Macedonian language is the product of the central Macedonian living language areas. And the foundation is the Old Slavonic language, respectively the Old Church, i.e. the Old Macedonian from the surroundings of Thessalonica.

I indicated the truth that the Macedonian language developed and perfected mostly through the church communities, because the schools were located at the temples or at the monasteries. The carriers of the development of the language in the Church were the priesthood, the teachers (priests were often teachers) and the monks, some of them with a high church dignity. That is the time before and between the First and the Second World War.

The linguistic picture changes after the emancipation of the foreign oppressors of the country. A time when the language would be codified with its orthography supervened. From then on the main role of developing and promoting our language was taken over by the educational institutions and specialized institutes headed by the Macedonian Academy of Arts and Science.

However, after the renewal of the Macedonian Orthodox Church with its bishops, priests and monks, the priesthood continues to be one of the promoters of the Macedonian language among its people in the country and in the diaspora.

Key words:

Macedonian Orthodox Church, priests in the role of guardians, nurtures and promoters of the Macedonian language in the country and in the diaspora.

БИОГРАФИЈА

Проф. д-р Ацо Гиревски е роден 1955 година во Строиманци. Пораснал и се школувал во Скопје. Заврши Богословија, а потоа и Теолошки факултет во Скопје, прва генерација индекс број еден. Станал свештеник и професор на Богословскиот факултет во Скопје. Во 2003 год. го одбранува докторскиот труд под наслов *Македонскиот превод на Библијата со посебен осврт врз неговата улога во современата мисија на Црквата*.

Автор е на пет монографски труда, а има објавено стотина прилози главно, во црковниот македонски научен печат (во *Годишниот зборник на Богословскиот факултет во Скопје*, *Весник - службен лист на МПЦ*, *Православен благовесник*, *Воскресение*, *Црковен живот*, *Светоклиментово слово*, *Православен пати*, *Кирилотеодитиевистика*, *Македонија*, и во други изданија), но и во списанија и зборници во странство, *Patience as a Precondition for Peace and Tolerance*, Temple University,

vo Winter-Spring, 2002, volume XXXIX, Numbers 1-2, 96-99; *Durimi si parakusht për paqe dhe tolerancë*, Ndërtimi i besimit përmes dialogut ndërmet kishave dhe bashkësive fetare në Magedoni, "Ecumenical Press", Philadelphia, 2004, 142-147.

Неговиот научен интерес го насочува кон областа на пастирско-омилитичкото богословие, употребата на македонскиот литературен јазик во црковната просвета и образованието, веронауката во образованието, историјата на МПЦ, улогата на македонскиот превод на Библијата во современата мисија на Црквата, поклоничкиот (верскиот) туризам и сл.

Забележително е учеството на проф. д-р Гиревски на бројни научни собири, стручни советувања, јавни трибини, дури и на меѓународни конференции во земјата и во странство.

Бил главен уредник на Студентското гласило *Православен благовесник* и главен и одговорен уредник на *Годишниот зборник при Богословскиот факултет во Скопје*. Денес е декан на Православниот богословски факултет "Свети Климент Охридски" во Скопје. Живее во Скопје (e-mail: aco.girevski@gmail.com).

Литература:

Борис Бошкоски, *Православната црква во Македонија во минатото и денес*, Скопје, 1990.

Доне Илиевски, *Македонското православно свештенство во борба за национална и црковна слобода*, Скопје, 1987.

Ацо Александар Гиревски, *Македонскиот превод на Библијата*, ПБФ "Свети Климент Охридски" - Скопје, 2004. Од истиот автор: Монографија - *Негово блаженство архиепископот Гаврил, претседател во обновената охридска архиепископија*, Матица македонска, 1994, Скопје; *Числи македонски збор и во нашиите црковни пројекти*, Матица македонска, Скопје, 1995; *Улогата на Македонскиот јазик во свештените богослужби и црковните пројекти*, Зборник "Образованието и воспитанието на македонското иселеништво", меѓународен научно-стручен собир во организација на Друштво, наука и уметност - Битола, Битола, 1995, 279-289.

Михаил, архиепископ, *Нашието свето православие*, Матица македонска, Скопје, 1996.

Славко Димевски, *Историја на МПЦ*, Македонска книга, Скопје, 1989.
Устав на МПЦ, 1995.

ДИСКУСИИ

А сега, отворам дискусијата на по сите теми од излагањето! Кој се јавува за прашање и дискусија?

Теми:

проф. д-р Ѓорѓи Пој-Аџанасов, Белешки кон јазикот на македонскиот превод на Библијата (Гавриловиот превод и ревидираната верзија)

проф. д-р Ацо Гиревски, Употреба на македонскиот јазик во црквата

Поставени прашања и одговори:

1. Д-р Илија Велев

Прашање: „Во својство на програмски координатор за годината на македонскиот јазик, во почетокот сакам да ги поздравам стручните излагања на тројцата мои колеги и пријатели, но и во тоа својство, сакам да нагласам дека токму таквите трибини ги организираме пригодно, промотивно, со оглед на тоа што и целите на годината на македонскиот јазик се познати, веќе афирмирани во државата и како такви цели се обидуваме да ги афирмираме и надвор, во другите средини.

Почувствувајќи потреба, овде, на овој аудиториум, да го чуеме и прашањето и проблемот на присуството на историјата на македонскиот јазик, на македонската писменост во Библијата и во библиските текстови. Со оглед на тоа што мојот почитуван колега Поп Атанасов е еден од ретките стручњаци во Македонија и е добар библист, пред сè, и го познава староеврејскиот јазик, но исто така тој е стручњак и од областа на старословенската писменост, па би сакал да се даде овдека едно афирмативно сознание во смисла на тоа колку и како македонските дијалекти од областа на Солун во натамошната традиција на историјата на македонскиот јазик се рефлектирани во самата Библија и во самите библиски текстови, а особено периодот на 19-иот век кога имаме исклучително голем број на сочувани писмени споменици пишувани на скоро сите дијалекти од сите области на етничка и географска Македонија.

Ви благодарам!"

Одговор: Проф. д-р Ѓорѓи Поп Атанасов одговори на прашањето:

„Светите браќа Кирил и Методиј зборувале на еден јужномакедонски дијалект, кој што е збогатен со некои термини од областа на библиската терминологија. Така значи ќе го сметаме тој превод како прв македонски превод, а овој веќе како превод на современ македонски литературен јазик. Посебно е битно, исто така, да се каже дека оние писмени споменици кои се сочувани со библиска содржина може да кажеме дека македонските ракописи со библиска содржина се најстарите ракописи, како на пример: глаголските ракописи, Семаново евангелие, Маринско евангелие, Зографско евангелие. Тоа се македонски ракописи и ретко има писмени споменици од тоа време за кои можеме да тврдиме дека ѝ припаѓаат на друга писмена традиција. Битно е да се каже и дека писмената традиција во другите словенски земји се ширела преку Македонија, преку Охридската книжевна школа. Најстарите руски ракописи, библиски, па и други се настанати врз основа на македонски предошки, што значи дека од Македонија се пратени црковни книги и таму тие книги се препишувани и ширени во руската писмена традиција. На пример професорот Мошин ни докажа дека новородските ливчиња, кои се дел од еден кодекс од 10-иот век, а тој пак како оригинал претставува предошка за настанувањето на Остромировото евангелие од 1956/57 година, кој што е најстар руски ракопис. И сите други најстари руски ракописи потекнуваат од Охридската книжевна школа, односно од Македонија. И подоцна се шири таа традиција, па во 19-иот век почнува да се пишува и на народен говор, на дијалектен говор се преведуваат библиските текстови и друга црковна содржина и според тие црковни книги се служело и се читало Евангелието, за да може присутните во црквата добро да го разберат библискиот текст.“

2. Академик Петар Илиевски

Прашање: „Би сакал да се обрнам на три важни и принципиелни точки. Прво ќе се задржам на едно мислење кое преовладува, а тоа е дека во богословските школи нема наука, туку таму се бара само вера. Но, не е точно. Богословските школи се програмирани така што во основата се филолошко-богословски. На Богословијата се изучуваат 6 јазици, покрај грчкиот, староеврејскиот и латинскиот кој се основни. Зошто му е потребно толку знаење на богословот? Бидејќи богословите се упатувани да одат право на изворот, да го разберат изворното значење за да не застранат во своето учење, вадејќи ги зборовите од контекстот. А такви грешки настанувале низ вековите дури и кај наједуцирани преведувачи, како што бил блажени Јероним. Во Петокнижието каде што е опишан настанот кога Мојсеј слегол од Синајската гора и лицето му сјаеле оти бил во близина на Бог, еден збор напишан со три консонанта „крн“ можел да се прочита на 5-6 различни начини. Тој го прочитал како „керен“, што значи рог и Микеланџело, кој слепо му верувал и не можел да се посомнева дека Блажени Јероним можел тука да погреша ја направил скулптурата на Мојсеј со рог на главата. После има интерпретација на тоа, меѓутоа изместена е основата.

Ќе се повратам на прашањето што беше дополнително воведено за историјата на словенските преводи. Првиот превод направен од сесловенските првоучители е регистриран врз база на словенските говори од Јужна Македонија. Но, ние немаме право тој јазик да го присвојуваме, ниту да го правиме старобугарски, ниту старочешки и т.н. Тој е заеднички јазик кој минимално се разликува во дијалектот. Со преводите на тој јазик браќата Кирил и Методиј биле дочекани во Моравија радосно, како што се вели. Ростислав ги примил затоа што народот таму можел да го слуша Евангелието на свој јазик. Тие се во Централна Европа, а основата е македонска.

Прв превод на текстови од Библијата ние имаме во 16-иот век. Тоа е Григоријевиот превод на Дамаскиновиот зборник. Таму, по углед на Дамаскина и Григориј, којшто е епископ на Охридската архиепископија, но е Македонец. Тој не го знае грчкиот јазик добро, сум го споредувал, прави грешки во јазикот и се познава дека му е учен јазик а не мајчин. По примерот на Дамаскин постапува и епископ Григориј Пелагониски. Тој го изнесува прво текстот на стар јазик, оној новозаветниот грчки јазик, а потоа го прераскажува на народен говор. Така води сметка да не се оддалечи многу од основното. Вук Караџиќ, пак, во почетокот на 18-от век го понародил толку многу Новиот завет, што луѓето понекогаш ќе си го поткасаат јазикот за некој израз. А потоа се вратил назад, дури по 40 години тој специјално вовел архаизми. Ние не смееме да се откажеме од традицијата. Убаво е да се преведува на разговорен јазик, но тука треба да има два јазика: еден стандарден, достоинствен со архаизми, другиот е динамичен и разговорен. Тоа се веќе два превода. Ако сакаме ние тоа да го споиме, тешко е.

Како трето, ќе кажам како се случи преводот на македонски јазик. Уште во 1945 година вероучителите беа некако вклучени во преведување и на библиски текстови и на текстови од богослужбите, најмногу од Новиот завет: Евангелијата, Апостолот, но и псалмите. Вероучителите ги преведуваат тие текстови и се заслушуваат како ќе звучат кога ќе ги читаат, за следната година веќе да излезат текстовите во друга верзија, малку подобрани. Македонските текстови беа седум години така преправани, оти во почетокот немавме ние ниту еден свесен правопис, односно правописот беше многу оскуден, немавме ни речник. Ние вероучителите тогаш одевме на пазар, да купуваме зелка и пиперки и баравме луѓе од најзафрлени места од Македонија за да ги прашаме како би рекле тие цела фраза, само за да ја слушнеме. И колку што можевме направивме. Отец Милошев беше направил веќе комплетен превод на Новиот завет и Иницијативниот одбор ги задолжи вероучителите да извршат ревизија, да ги вклопат и своите сознанија како и своите текстови, па 1952 година излезе Четвороевангелието.

По однос на архаизмите, мораме да водиме сметка да не претераме. Во македонските дијалекти сè уште се живи и дативот, а акузативот кога се однесува за живите суштества е така важна работа. Јас не можам да замислам каков е тој израз „Заедништво со Бог“, а тој ќе го сретнете на страниците во „Премин на повеќе места“. Тоа не може така, тоа е предметување на најживото суштество! Акузативот и генитивот во словенските јазици имаат посебно значење, иако во дијалектиката тоа е изгубено, не смее тоа да се наметне на цела Македонија!

Одговор: Проф. д-р Ѓорѓи Поп Атанасов

Во ревидираниот превод на Библијата генетивните конструкции за живите лица се отфрлени, но идентично кога станува збор за Бога генитивот е зачуван, па се вели: на Господа, на Бога... А промената е направена за другите имиња за да не дојде до забуна, па да се сфати дека станува збор за женски имиња, па така наместо: на петра, на Јована сменето е: на Петар, на Јован... Тоа е направено така бидејќи на младото поколение веќе му е тешко да ги прифати генетивните конструкции, кои не ги учат како дел од македонскиот современ литературен јазик и затоа младите тоа не можат да го сфатат.

3. Доцент м-р. Петко Златески

Прашање: Големiot есеист Херман Хесе во својата „Сидарта“ посебно му се воодушевувал на „сплаварот“ поради неговата способност што можел со стрпливост да ги сослуша другите. Колку што гледам, и ние овде, како старееме, така сè повеќе сакаме да зборуваме, а помалку да слушаме.

Јас сега, слушајќи ги предавачите на оваа трибина, дојдов до заклучок дека овој собир, всушност е претеча на она што ние во Библиското здружение на Република Македонија го припремаме уште од месец јуни годинава. Треба да имаме предвид дека нема совршен превод на Библијата и во таа насока секогаш треба да се трудиме да одиме напред и да се доближиме до оригиналот. Во Германија, на пример, на секои 20 години, се прави ревизија на Библијата. Ние, Македонците, во 1990 година, кога за првпат го добивме преводот на Библијата на македонски јазик, бевме пресреќни, иако и тогаш многумина имаа свои забелешки на преводот. Во септември 1994 година се одржа Семинар во Калиште - Струга и тогаш, во присуство на голем број учесници од Македонската православна црква, претставници на другите верски заедници и други стручни учесници, се реши да се направи ревизија на преводот на Библијата на македонски јазик и со истата работа се започна во 1995 година.

Што се однесува пак, кај нас, до остатоците од падежните форми во генетивна, односно акузативна форма кај имињата, мораме да кажеме дека во нашите гимназии веќе не се изучуваат и не се користат, па затоа, кога ќе се работи на нов превод, треба на тоа посебно да се обрне внимание, бидејќи новите генерации со право ќе можат да нè критикуваат за употреба на падежи во македонскиот литературен јазик.

Во декември оваа година, Библиското здружение ќе одржи семинар за нов превод на Новиот завет, на кој ќе учествува и еден советник за превод на библиски текстови од Англија - господин Ленарт. Семинарот за

нов превод на Новиот завет на македонски литературен јазик, ќе се одржи токму во овие простории на Богословскиот факултет на 22 декември во 10.00 часот. При оваа прилика, ја користам можноста да Ве поканам и сите Вас да земете учество на овој семинар.

Имајќи ја, пак, предвид потребата од експерти, кои одлично го владеат новозаветниот грчки јазик за квалитетен превод на Библијата на современ македонски јазик, сакам да кажам дека нашето Библиско здружение е спремно да стипендира двајца или тројца студенти кои ќе бидат испратени на студии во Грција и таму ќе можат подобро да го усовршат овој јазик, а подоцна, кога ќе се вратат, да можат да придонесат при преведувањето на Библијата на македонски јазик.

Одговор: Проф. д-р Ацо Гиревски

Проф. д-р Ацо Гиревски:

Дали има уште некој за збор и дискусија?

Нема!

Бидејќи денот превали, времето истече ја затворам дискусијата, а со тоа и крајот на Јавната трибина.

Му благодариме на Покровителот,
на Координативн-програмските организатори,
на излагачите, како и на сите коишто бевте во салата денес!

Заповедајте на еден скромн и посен коктел!

(12,30)